

I.:G.:M.:A.:A.:U.:

MASONERIA UNIVERSALĂ
MAREA LOJĂ NAȚIONALĂ DIN ROMÂNIA

R.:L.: Ernest Renan Nr. 417 Or.: Sibiu

CONSIDERAȚII PRIVIND REPREZENTĂRILE HERALDICE
STATALE DUPĂ UNIREA PRINCIPATELOR ROMÂNE

F.: Alexandru RIZESCU
Calfă

ABSTRACT:

Simbolurile au ocupat în istoria civilizației un loc important, conturând o regiune, o națiune, sau chiar zonele de influență a acesteia. Obiectivarea acestora au fost uneori singurele mărturii istorice ale existenței unui stat.

Astfel, în istoria unei națiuni, suveranitatea și individualitatea acesteia este reprezentată și marcată, cel mai mult, de însemnele acesteia: steagul, stema, sigiliul și imnul. Aceste simboluri sunt ca o carte deschisă a națiunii, reprezentând nu numai istoria, ci și prezentul și viitorul credinței patriotice. De aceea însemnele statului trebuiesc tratate cu o deosebită venerație.

Deși ca simbol național a fost instituită în epoca modernă, stema fiecărui stat este încărcată de istorie, ea vine de demult, iar devenirea sa s-a împletit strâns cu evoluția comunității umane pe care o desemnează.

În concluzie, simbolurile heraldice statale fac parte din identitatea națională.

KEYWORDS: heraldică, simbol, națiune, reprezentări sociale, stemă, stat.

Toate popoarele și mai târziu națiunile au folosit, de-a lungul timpului, simboluri diverse ca instrument de individualizare, recunoaștere și comunicare, dezvăluind preocupările generațiilor trecute și uneori prefigurând aspirațiile viitorului. Acestea au devenit, mai târziu,

însemne naționale, care pot fi definite ca simboluri heraldice specifice reprezentative și care se pot corela cu esența națională a acelei națiuni.

1. Clarificări conceptuale

În lucrarea sa „*Heraldica, decorațiuni și forme florale*”, Herbert Cole, specialist englez în materie, definește noțiunea de heraldică într-un mod foarte interesant: „*Heraldica! Cuvânt ca un sunet de trompetă, scoate la iveală viziunea ilustrațiilor istorice cu privire la diferitele evenimente importante prin care a trecut o persoană sau un grup de persoane, dar mai ales conducătorul statului, reprezentând istoria unei națiuni...*”.

Etimologia cuvântului „*heraldică*” derivă din limba franceză, „*herault*” fiind ofițerul care ținea evidența documentelor casei regale, biroul acestuia numindu-se „*heraldique*”. Fenomenul heraldic este un fenomen uman permanent, dezvăluind lucruri de esență, caracterul statului și aspirațiile acestuia. Heraldica mai păstrează încă multe secrete care așteaptă să fie descoperite.

În istoria unui popor, suveranitatea și individualitatea națiunii este reprezentată și marcată, cel mai mult, de însemnele acesteia: steagul, stema, sigiliul și imnul. Aceste simboluri sunt ca o carte deschisă a națiunii, reprezentând nu numai istoria, ci și prezentul și viitorul credinței patriotice. De aceea însemnele statului trebuie tratate cu o deosebită venerație.

Rigurozitatea identificării veridice a semnificațiilor diferitelor elemente incluse în compoziția însemnelor statului român și totodată a producerii lor, sunt atribuțiile specialiștilor în materie, începând cu arheologi, istorici, lingviști, cercetători, experți militari, reprezentanți ai puterii statale, numismați, filатели, pictori, muzicologi, și finalizând cu Comisia de Heraldică, Genealogie și Sigilografie de pe lângă Academia Română.

Limbajul, studiile și fenomenul de cercetare a elementelor din compoziția însemnelor României, sunt de un înalt nivel, având o valoare deosebită. De aceea, sunt folosite de specialiști străini ca material de referință și comparație, acțiune prin care, experții români, devin foarte respectați și apreciați chiar și în afara perimetrului național.

Cunoașterea însemnelor statului, atât pe tărâm național, cât și în afara hotarelor țării, reprezintă un act de patriotism, de mândrie națională, făcând parte din existența unei națiuni și ajutând în mod substanțial la păstrarea integrității acesteia.

Simbolurile statului conferă societății sentimentul de comunitate, îndeplinind totodată o funcție de instituire a ordinii.

„*Simbol al statului poate fi un obiect perceptibil senzorial, o instituție sau o acțiune în care statul se reprezintă pe sine sau care sugerează o întâmplare semnificativă din perspectiva sa (de exemplu un eveniment istoric important)*”¹.

„*Scopul simbolului îl reprezintă autoreprezentarea statului, pentru a prezenta sau sugera în mod plastic coeziunea comunității politice și pentru a produce prin aceasta un efect integrator asupra societății*”².

Popularizarea acestora, creează implicit o recunoaștere internațională a statului național. De aceea este recomandabil ca fiecare cetățean român, oriunde s-ar afla, să le trateze cu stima și respect, căci ele reprezintă continuitatea poporului nostru, tradiția, sufletul și simțirea, națiunii noastre, recunoașterea ei, dreptul de aliniere și egalitate cu alte state cu tradiție bine-dezvoltată, cât și pentru păstrarea imaginii poporului român pentru posteritate.

¹ Theodor Maunz / Reinhold Zippelius, *Deutsches Staatsrecht*, ediția a 30-a, C.H. Beck, München, 1998, p. 56; Eckart Klein, *Staatssymbole*, în Josef Isensee und Paul Kirchhof, *Handbuch des Staatsrechts der Bundesrepublik Deutschland*, Band II, *Verfassungsstaat*, 3. Auflage, C.F. Müller, Heidelberg, 2004, § 19, p. 193-208.

² Theodor Maunz / Reinhold Zippelius, *op. cit.*, p. 56; Reinhold Zippelius, *Allgemeine Staatslehre*, C.H. Beck, München, 1990, p. 43.

Anumite simboluri statale, în special ziua națională, drapelul național, stema țării sau imnul național au un rol deosebit în crearea și menținerea unui sentiment de coeziune între membrii societății, întărind ideea de apartenență a individului la o mare comunitate politică între membrii căreia există numeroase legături pe plan cultural, social, lingvistic, religios, istoric sau ideologic.

În Țările Române, preocupările de ordin heraldic se întâlnesc din secolul al XVII-lea la cronicile: Grigore Ureche (1590-1647), Miron Costin (1633-1691), Nicolae Costin (1600-1712), la Dimitrie Cantemir (1673-1723). În lucrările acestora apărea legenda heraldică a capului de bour, a corbului, precum și „*pretinsele armerii ale Daciei (doi lei afrontați)*”³. În secolul următor, interesul pentru heraldică se manifestă, în măsura în care aceasta a servit la alcătuirea stemelor de familie (Sturdza, Balș, Văcărescu). Către sfârșitul perioadei au apărut sigilii domnești pe care erau reprezentate în afara stemei principatului și stemele celor 17 județe.⁴

Fundamentele științelor heraldice se vor pune, însă, abia în secolul al XIX-lea, când s-au remarcat: Gh. Asachi (1788-1869)⁵, fiul său Alexandru⁶, Gh. Șeulescu, Cezar Bolliac⁷, Mihail Kogălniceanu⁸, precum și renumiți istorici ca B. P. Hașdeu, D. A. Sturdza și V. A. Urechia.

În ultimele decenii ale secolului al XIX-lea s-au remarcat câțiva heraldiști ce-și vor desfășura activitatea și în primele decenii ale secolului următor, dintre care menționăm pe: Octav George Lecca, Ștefan Dimitrie Grecianu și P. V. Năsturel.

După Marea Unire, știința heraldică a cunoscut o nouă dezvoltare prin înființarea în 1921 a Comisiei Consultative de Heraldică (7 membri), având atribuții în elaborarea noilor steme românești. În secolul XX, importante contribuții au fost aduse de Constantin Moisil, Nicolae Grămadă, Marcel Romanescu, Emil Vârtosu, Aurelian Sacerdoțeanu, Mihai Berza, Dan Cernovodeanu, Marcel Sturza-Săucești, Maria Dogaru, Jean Nicolas Mănescu etc.

În ultimele decenii, știința heraldică românească se bucură de un bine meritat prestigiu, România fiind prezentă din 1970 la toate congresele internaționale de heraldică, genealogie și sigilografie.

2. Reprezentarea heraldică

Reprezentarea este unul dintre conceptele de bază ale lucrării, deoarece un simbol este în primul rând o transpunere în formă fizică a unei idei prin mijloace plastice. Termenul, inițial utilizat în științele socio-umane, a intrat în zona de interes al istoricilor odată cu intrarea sa în sfera istoriei mentalităților⁹.

În contextul lucrării de față obiectul reprezentării, respectiv simbolul heraldic, derivă direct din imaginarul, mentalul social ca urmare a unei renegocieri și reconsiderări ale valorilor istoriei. Imaginea de artă, interpretată ca eveniment de comunicare și de reprezentare al unei politici culturale, determină difuzarea coordonatelor identitare dinspre comanditar spre public.

³ Dan Cernovodeanu, *Știința și arta heraldică în România*, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1977, p. 17-18.

⁴ *Ibidem*, p. 19.

⁵ Gh. Ungureanu, *Gh. Asachi, 1788-1869*, în vol. *Figuri de arhiviști români*, București, 1969, p. 12.

⁶ Dan Cernovodeanu, *Op. cit.*, p. 19-20.

⁷ C. Bolliac a realizat și primul studiu de heraldică monetară, în 1861: *Daco-romana*.

⁸ C. Moisil, *Mihail Kogălniceanu și heraldica națională*, în „*Arhiva Românească*”, III, 1939, p. 49-58.

⁹ Roger Chartier, *Le monde comme représentation*, în „*Annales E.S.C.*”, 6, nov-dec. 1989, p. 1505-1525. *Despre o istorie a noțiunii de reprezentare* vezi Toader Nicoară, *Clio în orizontul mileniului trei*, Editura Accent, Cluj-Napoca, 2002, p. 194-201.

Conceptul de reprezentare este astfel strâns legat de cel de imaginar, așa cum apare într-una dintre primele sale definiții: „*domeniul imaginarii este constituit de ansamblul reprezentărilor care depășesc limita pusă de constatările experienței și înlănțuirile deductive pe care acestea le autorizează*”¹⁰.

Jodelet definește reprezentarea socială ca o „*formă de cunoaștere elaborată și împărtășită social (...) concurând la construirea unei realități comune unui ansamblu social*”¹¹.

După tipologia realizată de istoricul Lucian Boia, una dintre sursele imaginarii este universul imaginilor: „*un raport subtil, dar cât se poate de real, leagă arhitectura de ideologii, de imaginarii social și politic, de o anumită viziune a lumii. Statuarul completează informația printr-o tușă mai concretă: personajele și simbolurile figurate, maniera în care sunt reprezentate, absențele, de asemenea, constituie o remarcabilă introducere în mitologia politică, istorică și culturală*”¹².

Ca atare reprezentările sunt în primul rând puncte de referință, care realizează o perspectivă din care un individ sau un grup poate observa și interpreta evenimente, situații etc.

Heraldica¹³, ca știință auxiliară a istoriei, studiază aspectele teoretice ale blazonului, dar se preocupă și de aplicarea lor în practică, realizarea stemelor, terminologie devenind în această situație artă heraldică.

Stema este semn convențional distinctiv, caracteristic și simbol al unei țări, oraș, municipiu, județ, instituție etc. și reprezintă „*ansamblul semnelor distinctive și simbolice ce alcătuiesc blazonul unei persoane, instituție sau stat exprimând atributele sale*”¹⁴.

3. Căutări privind adoptarea noii steme a Principatelor Unite

Stema fiecărui stat, semnul heraldic suprem, are o importanță fundamentală datorită faptului că:

- a). imaginile care o compun semnifică istoria statului;
- b). prin intermediul ei tradiția rămâne veșnic vie;
- c). semnificația ei trezește semnificația sentimentul național.
- d). de asemenea, reprezintă chintesența idealurilor și aspirațiilor tuturor românilor, a gândirii lor comune.

Realizarea Unirii din 1859 a determinat un nou impuls în domeniul cercetării izvoarelor heraldice. Este semnificativ că pe lista de activități a Comisiei Centrale de la Focșani s-a trecut adoptarea noii steme a Principatelor Unite. Sunt cooptați în realizarea acestui obiectiv intelectuali de mare valoare (istorici, profesori și oameni politici). Printre cei mai activi participanți la dezbateri remarcăm pe Mihail Kogălniceanu, Cezar Bolliac, Ion Ghica, Ștefan D. Grecianu etc. Mihail Kogălniceanu este unul dintre cei care s-au implicat în mod deosebit la dezbateri, iar Ion Ghica a înaintat un proiect de stemă, care deși nu a fost adoptat, rămâne unul dintre interesantele proiecte puse în analiza Adunării.

După crearea noului stat intitulat Principatele Unite (ulterior Principatele Unite Române și apoi România)¹⁵, cât și pe toată durata domniei lui Alexandru Ioan Cuza,

¹⁰ Evelyne Patlagean, *Histoire de l'imaginaire*, în Jacques Le Goff (ed.), „*La Nouvelle Histoire*”, Editura Retz, Paris, 1978, p. 249.

¹¹ Jodelet, D., *Reprezentările sociale, un domeniu în expansiune*, în *Psihologia câmpului social: Reprezentările sociale*, Adrian Neculau (coord.), traducerea Ioana Mărășescu și Radu Neculau, Editura Polirom, Iași, 1997, p. 89.

¹² Lucian Boia, *Pentru o istorie a imaginarii*, Editura Humanitas, București, 2000, p.48.

¹³ ***, *Dicționarul științelor speciale ale istoriei. Arhivistică, cronologie, diplomatică, genealogie, heraldică, paleografie, sigilografie*, Editura științifică și Enciclopedică, București, 1982, p. 130.

¹⁴ *Ibidem*, p. 222.

reprezentările heraldice ale stemei oficiale a țării vor fi foarte variate ca înfățișare, în pofida încercărilor autorităților centrale de a reglementa această situație. Aceste reprezentări pot fi grupate conform elementelor lor constitutive, în patru categorii distincte:

- simbolurile celor două principate române neincluse într-un scut, fiind plasate liber în câmpul sigilar, monetar, vexilar etc.;

- stema cu ecusoanele acolate ale celor două țări reunite, figurată în diferite variante de aspect, atât în privința formei simbolurilor heraldice ale Moldovei și Țării Românești, cât și sub raportul amplasării lor și alcătuirii smalțurilor câmpurilor ambelor ecusoane;

- stema cu scut unic, în două variante:

a) simbolurile Principatelor Române cuprinse în același câmp al scutului;

b) scutul despicat, purtând în fiecare dintre câmpurile sale câte unul din simbolurile celor două principate.

- stema cu scut scartelat și cu ecuson central, cuprinzând în cele patru cartiere ale sale simbolurile țărilor române dublu figurate, peste care broșează un ecuson tripartit în fascie, în smalțurile drapelului național.¹⁶

Prima variantă de stemă a fost propusă în iulie 1860, și avea următoarea descriere: o acvilă cruciată, încoronată cu o coroană închisă, care are pe piept un scut mai mic ce cuprinde capul de bour cu o stea între coarne. Acvila ține în gheara dreaptă spada, iar în cea stângă sceptrul - însemnele puterii și suveranității. Această reprezentare nu a devenit totuși stemă de stat dar a fost bătută pe prima decorație instituită de către Cuza, „*PRO VIRTUTE MILITARI*”, care ar fi urmat să fie acordată eroilor pompieri care au luptat pe Dealul Spirii, în 1848.¹⁷

Stema Principatelor Unite din 1859, așa cum apare pe decorație

Principalul opozant al ideii de a adopta o stemă și a bate medalie a fost Mihail Kogălniceanu, deoarece considera că adoptarea unor astfel de însemne heraldice ar fi provocat nemulțumirea Marilor Puteri garante, întrucât Unirea Principatelor nu fusese acceptată decât pe durata domniei lui Alexandru Ioan Cuza.¹⁸ Medaliile aveau să fie totuși acordate în 1866, după abdicarea forțată a lui Cuza.¹⁹

În 1860, primul ministru Ion Ghica oferă spre dezbatere Consiliului de Miniștri, un nou proiect de stemă, pictat de către Carol Popp de Szathmary și care, afirma el, era „conform

¹⁵ Constantin Moisil, *Stema României. Studiu critic din punct de vedere heraldic*, București, 1931, 23 p. 17.

¹⁶ Jean N. Mănescu, *Les ornements extérieurs de l'écu dans l'héraldique d'Etat Roumaine depuis 1830*, (Ornamentele exterioare ale scutului în heraldic de stat românească începând cu 1830), București, 1972 (lucrare prezentată în cadrul celui de al XI-lea Congres Internațional al Stiințelor Genealogiei și Heraldicii de la Liège, 1972).

¹⁷ *Monitorul Oastei*, an I, nr. 20, București, 30 mai 1860, pp. 305-306.

¹⁸ *Protocoalele Comisiunii Centrale a Principatelor-Unite*, Sesiunea I-a, 1859 1860, Focșani, 1860, p. 11.

¹⁹ Florian Tucă, *Pro Virtute Militari*, în *Magazin Istoric*, an II, nr. 5 (14), București, mai 1968, p. 69.

cu starea politică în care au intrat țările noastre de la realizarea principiului unirii și cu datele istorice de la colonizarea romanilor în Dacia”.²⁰

Stema cuprindea un scut despicat, având prima jumătate tripartită, în brâuri de roșu, aur și azur, și încărcată cu o acvilă cruciată în zbor deschis. Cea de-a doua jumătate, tăiată roșu și azur, era încărcată cu un cap de bour având soarele între coarne. Acest scut era timbrat de o coroană închisă și avea drept tenanți doi delfini afrontați, însoțiți de câte două drapele tricolore plasate pe verticală. Capetele delfinilor se sprijineau pe două țevi de tun, încrucișate la baza scutului și plasate pe ramuri înfrunzite de stejar. O panglică albastră, pe care scria cu aur „*HONOR ET PATRIA*”, înfășura cele două țevi de tun. Toate aceste elemente erau plasate sub un pavilion de purpură, căptușit cu hermină și prins într-o coroană închisă. O variantă similară îi avea drept tenanți: în stânga pe un personaj feminin, având în mână o sabie curbată specific dacică, iar în dreapta pe un leu ridicat în două labe. Aceste elemente erau menite să simbolizeze Dacia, regăsindu-se încă din secolul al III-lea pe o monedă daco-romană. Nici această reprezentare nu a fost acceptată, probabil din aceleași motive ca și în 1859.²¹

Întrucât structurile administrative județene și orășenești redactau documente având diferite reprezentări ale stemei unite situația a devenit destul de delicată. Pentru a reglementa acest lucru, în special în domeniul militar unde se cereau noi uniforme și accesorii ca urmare a unificării Armatei, Alexandru Ioan Cuza a emis la 9 februarie 1861 un Înalt ordin de zi prin care stabilea ca simbolul Principatelor Unite să fie două scuturi acolate, cu capul de bour în dreapta și acvila cruciată în stânga (neîncoronată), ambele timbrate de o coroană.²²

Acest fapt nu a simplificat lucrurile, fiecare instituție folosind în continuare o altă reprezentare a stemei. La 17 martie 1862 Consiliul de Miniștri condus de Barbu Catargiu adoptă o hotărâre referitoare la confecționarea de noi sigilii pentru autoritățile statului, din rațiuni practice, „*considerând că cele vechi nu mai puteau fi menținute așteptarea fixării armelor Principatelor Unite*”.²³

Astfel Consiliul decide ca „*sigiliul tuturor autorităților administrative și judecătorești de dincoace și dincolo de Milcov să se modifice, purtând unite într-un singur scut, sub coroana domnească, acvila română, cu crucea în gură și capul de zimbru, cu o stea între coarne*”.²⁴

²⁰ *Monitorul, ziar oficial al Țării Românești*, an II, nr. 27, 4 februarie 1860, București, p. 105.

²¹ Gheorghe Oprescu, *Catagolul colecției Carol Popp de Szathmáry*, Editura Academiei Române, București, 1939, p. 11.

²² Petre Vasiliu-Năsturel, *Steagul și stema României* în „*Albina*”, IV, 1900, nr. 10, București, pp. 288-289.

²³ *Ibidem*.

²⁴ Anca Vasilescu, *Despre sigiliul personal al domnitorului Alexandru Ioan Cuza*, în „*Cercetări Numismatice*”, an I, 1977.

Simbolul acesta avea să fie din nou modificat la 12 martie 1863, când Consiliul de Miniștri adoptă o hotărâre care arată că „o acvilă romană cu crucea în gură să fie pusă ca emblemă a României deasupra drapelului armatei, iar Zimbrul și Vulturul intruniți, constituind armele României, să formeze sigiliul și timbrul Statului”.²⁵

Pentru ducerea la îndeplinire a acestei hotărâri, Ministrul de Război, generalul Ion Emanoil Florescu înaintează domnitorului raportul nr. 2433 din 18 martie 1863, care în urma aprobării de către domnitorul Alexandru Ioan Cuza, va determina apariția Înalțului Ordin de Zi nr. 274 din 19 martie 1863, prin care hotărârile guvernului cu privire la stema și drapelul țării vor fi puse în practică.²⁶

Un alt proiect din același an, pictat tot de către Carol Popp de Szathmary, avea ca element central un scut circular, sfertuit, roșu în cartierul unu, albastru în cartierele doi și trei, și aur în carterul patru. Peste cartierele unu și trei era suprapus capul de bour/zimbru cu o stea între coarne, iar peste cartierele doi și patru se afla acvila cruciată, încoronată. Scutul era bordat cu două ramuri de laur, iar sub el se afla cifra domnului Alexandru Ioan Cuza. Toate aceste elemente erau plasate sub un pavilion de purpură căptușit cu hermină, ce se prindea sub o coroană închisă. Și această stemă a rămas doar la stadiul de proiect.²⁷

Multitudinea schimbărilor în reprezentarea stemei precum și lipsa culorilor din reprezentările stabilite oficial au dus la lipsa de eficiență a încercărilor de uniformizare. Drept urmare, Alexandru Ioan Cuza a luat inițiativa de a elabora o nouă stemă, cu caracter definitiv. De data aceasta au fost consultați și specialiști francezi. Drept urmare, în octombrie 1863 a fost alcătuit un nou proiect de stemă, primul care respecta întru totul cerințele științei heraldicii.²⁸

Această nouă stemă cuprinde un scut sfertuit, având în cartierele unu și patru, pe fond albastru, acvila cruciată, încoronată și purtând în gheare semnele puterii (sceptrul în stânga și sabia în dreapta), iar în cartierele doi și trei, pe fond roșu, capul de bour cu stea între coarne. Peste cartiere un scut mic, tripartit în brâuri roșu, aur și albastru (stema familiei Cuza). Scutul mare este timbrat de o coroană închisă și e sprijinit de doi delfini afrontați. În spatele său se află două insigne legionare romane încrucișate. Sub scut se regăsește o panglică albastră desfășurată, pe care e trecută deviza „TOȚI ÎN UNU”. Aceasta era o variantă a latinescului „IN UNO OMNIA” și își avea originile în idealurile pașoptiste. În plus, subliniază puternica forță morală a populației care a stat la baza unirii celor două principate, precum și consensul întregii națiuni.

²⁵ *Ibidem*.

²⁶ Petre Vasiliu-Năsturel, *Steagul și stema României* în „*Albina*”, IV, 1900, nr. 10 și V, nr. 2, 1901, pp. 290-291.

²⁷ George Buzdugan, *Stema Principatelor-Unite din 1863*, în *Magazin Istoric*, anul VIII, nr. 10, București, 1974, p. 40.

²⁸ Dan Cernovodeanu, *Op. cit.*, p. 148.

Totalitatea acestor elemente sunt situate sub un pavilion de purpură, cu ciucuri și franjuri, căptușit cu hermină și prins într-o coroană închisă. Nici această stemă nu a putut fi adoptată în mod oficial.²⁹

4. Concluzii

Simbolurile heraldice statale fac parte din identitatea națională și totodată relevă apartenența națiunii române la marile civilizații europene.

Elementul central al heraldicii României îl constituie stemele care constituie „ansamblul semnelor distinctive și simbolice care alcătuiesc blazonul unei persoane, instituție sau stat exprimând atributele sale.”³⁰

Stema Principatelor Unite simbolizează, prin figurile însumate și atributele lor, prin modul de dispunere și cromatica, drumul poporului roman spre împlinirea dezideratului național.

Realizarea Unirii din 1859 a determinat un nou impuls în domeniul cercetării izvoarelor heraldice.

Stema și sigiliul, ca simboluri, au avut importanță juridică și socială încă din evul mediu și continuă să aibă și astăzi.

Pe lângă toate acestea solidaritatea românilor de atunci ne-a rămas moștenire și ne învață în fiecare zi că trebuie să fim uniți pentru a ne duce la împlinire idealurile.

Forța unei națiuni constă în ambiție, principii bine stabilite și credință în propriile puteri.

În concluzie, heraldica României a reflectat din totdeauna, în forme variante și în mod oficial, starea de fapt din acel moment a teritoriului românesc, una din caracteristicile specifice fiind aceea că stemele oficiale au păstrat de-a lungul istoriei aproape întotdeauna aceleași simboluri heraldice.

BIBLIOGRAFIE

[1]. ***, *Dicționarul științelor speciale ale istoriei. Arhivistică, cronologie, diplomatică, genealogie, heraldică, paleografie, sigilografie, București*, Editura științifică și Enciclopedică, 1982.

[2]. Berindei Dan, *Guvernele lui Alexandru Ioan Cuza (1859-1866). Liste de miniștri*, în *Revista Arhivelor*, II, 1959, nr. 1, București.

[3]. Boia Lucian, *Pentru o istorie a imaginarului*, Editura Humanitas, București, 2000.

²⁹ *Ibidem*, p. 150.

³⁰ Marcel Sturdza-Săucești, *Heraldica. Tratat tehnic*, Editura Științifică, București, 1974, p.11.

- [4]. Buzdugan George, *Stema Principatelor-Unite din 1863*, în Magazin Istoric, anul VIII, nr. 10, 1974, București.
- [5]. Cernovodeanu Dan, *Știința și arta heraldică în România*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1977.
- [6]. Maunz Theodor / Zippelius Reinhold, *Deutsches Staatsrecht*, ediția a 30-a, C.H. Beck, München, 1998, p. 56; Eckart Klein, *Staatsymbole*, în Josef Isensee und Paul Kirchhof, *Handbuch des Staatsrechts der Bundesrepublik Deutschland*, Band II, Verfassungsstaat, 3. Auflage, C.F. Müller, Heidelberg, 2004, § 19.
- [7]. Mănescu N. Jean, *Les ornements extérieurs de l'écu dans l'héraldique d'Etat Roumaine depuis 1830, (Ornamentele exterioare ale scutului în heraldic de stat românească începând cu 1830)*, București, 1972 (lucrare prezentată în cadrul celui de al XI-lea Congres Internațional al Stiințelor Genealogiei și Heraldicii de la Liège, 1972).
- [7]. Moisil Constantin, *Mihail Kogălniceanu și heraldica națională*, în „*Arhiva Românească*”, III, 1939.
- [8]. *Monitorul Oastei*, an I, nr. 20, 30 mai 1860, București.
- [9]. *Monitorul, ziar oficial al Țării Românești*, an II, nr. 27, 4 februarie 1860, București.
- [10]. Oprescu Gheorghe, *Catalogul colecției Carol Popp de Szathmàry*, Editura Academiei Române, București, 1939.
- [11]. Pătlagean Evelyne, *Histoire de l'imaginaire*, în Jaques Le Goff (ed.), „*La Nouvelle Histoire*”, Editura Retz, 1978, Paris.
- [12]. *Protocoloalele Comisiunii Centrale a Principatelor-Unite*, Sesiunea I-a, 1859-1860, Focșani, 1860.
- [13]. Roger Chartier, *Le monde comme représentation*, în „*Annales E.S.C.*”, 6, nov-dec. 1989, p. 1505-1525. „*Despre o istorie a noțiunii de reprezentare*” vezi Toader Nicoară, *Clio în orizontul mileniului trei*, Editura Accent, Cluj-Napoca, 2002.
- [14]. Sturdza-Săucești Marcel, *Heraldica. Tratat tehnic*, Editura Științifică, București, 1974.
- [15]. Tucă Florian, *Pro Virtute Militari*, în Magazin Istoric, an II, nr. 5 (14), mai 1968, București.
- [16]. Ungureanu Gh., *Asachi Gh., 1788-1869*, în vol. „*Figuri de arhiviști români*”, 1969, București.
- [17]. Vasilescu Anca, *Despre sigiliul personal al domnitorului Alexandru Ioan Cuza*, în „*Cercetări Numismatice*”, an I, București, 1977.
- [18]. Vasiliu-Năsturel Petre, *Steagul și stema României* în „*Albina*”, IV, 1900, nr. 10, București.

Am zis !

18 Februarie 6017 A.:L.: